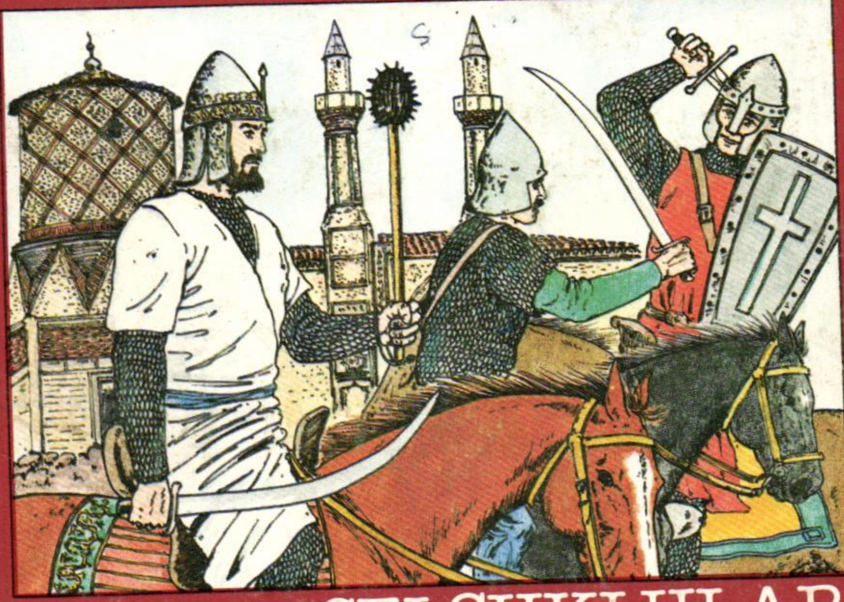
RESİMLERLE

İNSANLIK TARİHİ

ANSİKLOPEDİSİ

SELÇUKLULAR VE TÜRKLERİN ANADOLU'YA GİRİŞİ

KARACAN

SELÇUKLULAR VE TÜRKLERİN ANADOLU'YA GİRİŞİ

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİS

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı ve Metin Yazarı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: **Prof. Dr. TAHSİN YAZICI, Doç. Dr. ALİ İHSAN GENCER, Doç. Dr. MEHMET ÖZSAİT, Doç. Dr. İSMET MİROĞLU, PAUL MANDRİNİ, ALBERTO CABADO, EUGENİO ZOPPİ**
Resimleyen: **TÜRKAY ÖZBURSALI**

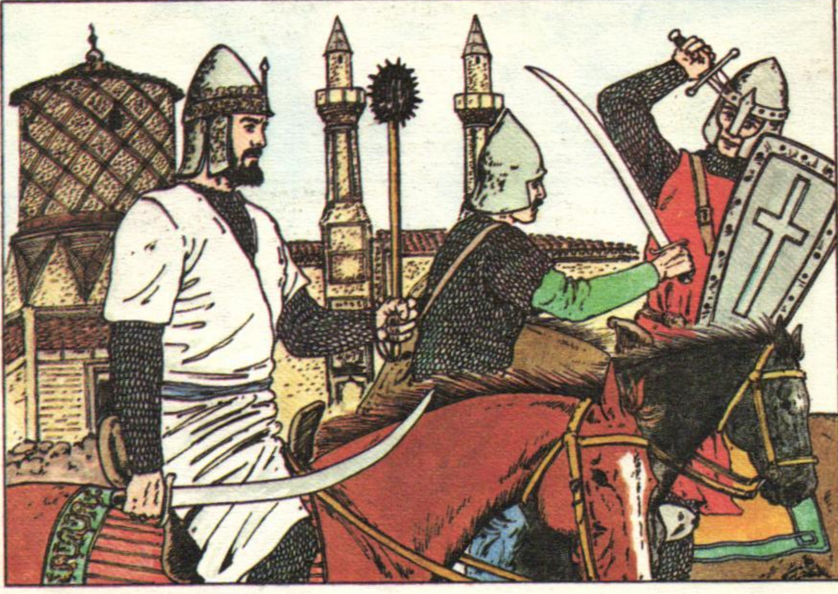
Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **ALİ ALPASLAN**

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı kararı ve ek 3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile ilk 5 sayısı özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmiş olup, bu sayısı da onaya sunulmuştur.

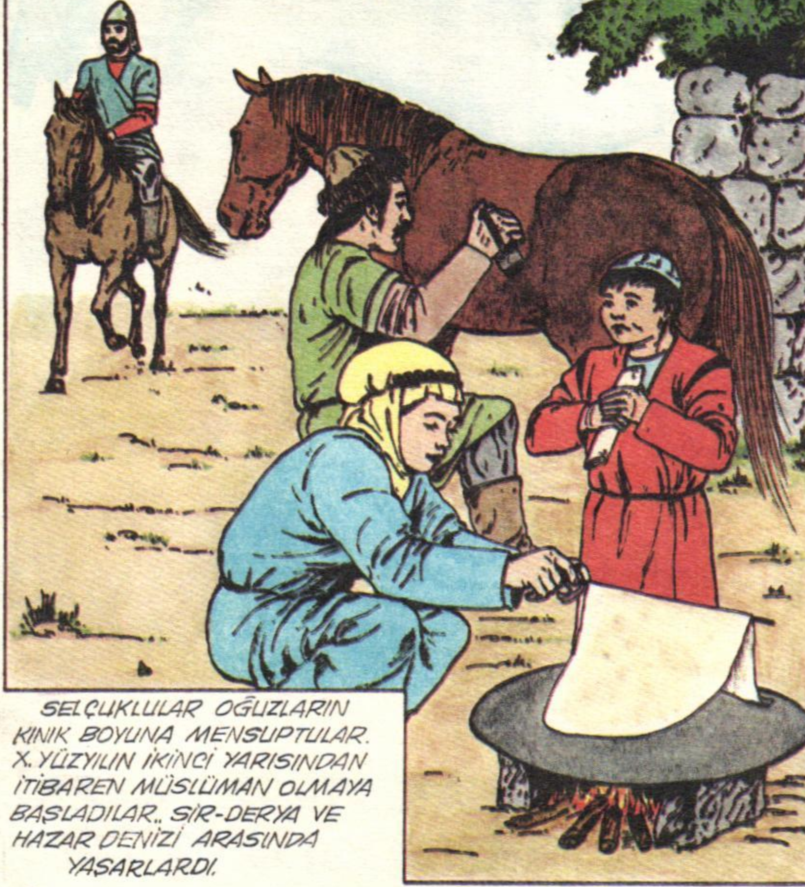
Renk Ayrımı: **ÇALİ GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASIMEVİ**

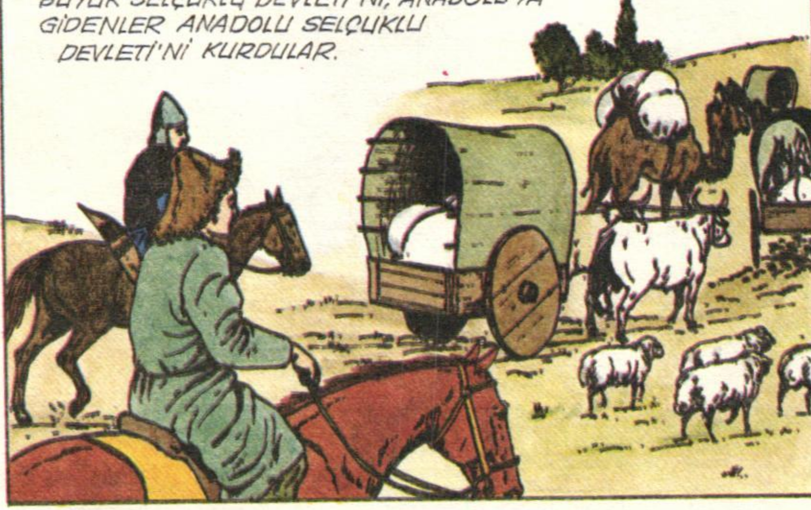
Adres: **KARACAN YAYINLARI,** Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

Fiyatı: 250 TL/Kıbrıs'ta: 330 TL

SELÇUKLULAR VE TÜRKLERİN ANADOLU'YA GİRİŞİ

ORTAÇAĞIN EN ÖNEMLİ OLAYLARINDAN BİRİ, BÜYÜK SELÇUKLU İMPARATORLUĞU'NUN KURULUŞUDUR. SELÇUKLULARIN İSLÂMİYETİ KABUL ETMELERİYLE YENİ BİR DÖNEM BAŞLAMIŞ, İSLÂM DİNİ VE MEDENİYETİ TÜRKLERİN ÖNDERLİĞİNDE GELİŞEREK EN GENİŞ SINIRLARA ULAŞMIŞTIR.
SELÇUKLULAR OĞUZLARIN KINIK BOYUNA MENSUPTULAR. X. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDAN İTİBAREN MÜSLÜMAN OLMAYA BAŞLADILAR.. SIR-DERYA VE HAZAR DENİZİ ARASINDA YAŞARLARDI.
2

XI.–XVII. YÜZYILLAR ARASINDA MAVERAÜNNEHİR'DEN ADRİYATİK KIYILARINA, HİNT OKYANUSU'NDAN ORTA AVRUPA'YA KADAR OLAN BÖLGEDE EN ÇOK SÖZÜ EDİLEN DESTANLAR; "OĞUZ DESTANI", "OĞUZ-NAME", "DEDE KORKUT", "SALTUKNAME" VE "DANİŞMEND-NAME" GİBİ ESERLERDİ.

KINIK BOYUNUN BEYİ OLAN SELÇUKLU AİLESİ, HAN SÜLALESİNDEN GELİRDİ. OĞUZ DEVLETİ'NİN SUBAŞISI (ORDU KOMUTANI) DUKAK BEY'İN OĞLU SELÇUK BEY, BABASININ ÖLÜMÜNDEN SONRA ONUN YERİNİ ALDI.

4

OĞUZLARA AİT BİR UÇ KENTİ OLAN CEND'DE MÜSLÜMANLIĞI KABUL ETTİ. SİR-DERYA'YI GEÇEREK MAVERAÜNNEHİR'E YERLEŞTİ (985-986) VE SAMANOĞULLARI TARAFINDAN KUZEY SINIRLARI, MÜSLÜMAN OLMAYAN TÜRKLERE KARŞI SAVUNMAKLA GÖREVLENDİRİLDİ.

ÖLÜMÜNDEN SONRA YERİNE OĞLU ARSLAN BEY GEÇTİ. BU DÖNEMDE SELÇUKLULAR, KARAHANLILARA BAĞLIYDILAR. KARAHANLI PRENSLERDEN ALİ TİGİN'İN KARAHANLI HÜKÜMDARI ARSLAN HAN'A KARŞI AYAKLANARAK BUHARA'DA HÜKÜMDARLIĞINI İLAN ETMESİ (1021) ÜZERİNE ONUN TARAFINA GEÇTİLER.

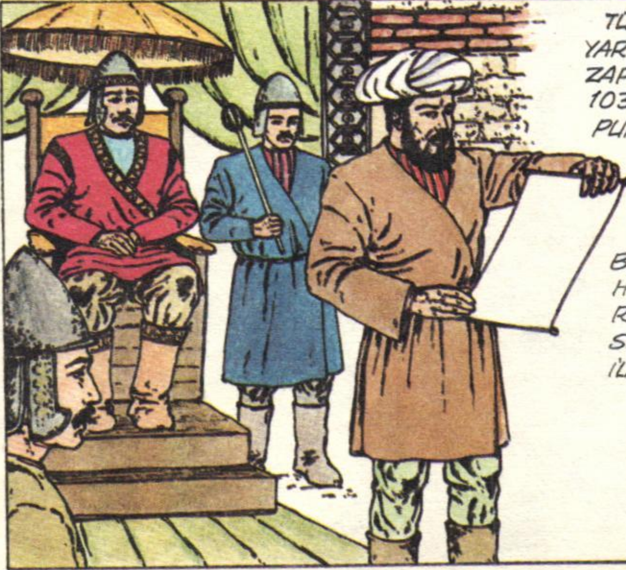
5

KARAHANLI HÜKÜMDARI YUSUF KADİR HAN'IN YARDIM TEKLİFİNİ KABUL EDEN GAZNELİ MAHMUD, ALİ TİGİN VE SELÇUKLULARI YENİLGİYE UĞRATTI VE ARSLAN BEY'İ BİR HİLE İLE YAKALAYARAK KALİNCAR KALESİNE HAPSETTİ (1025).

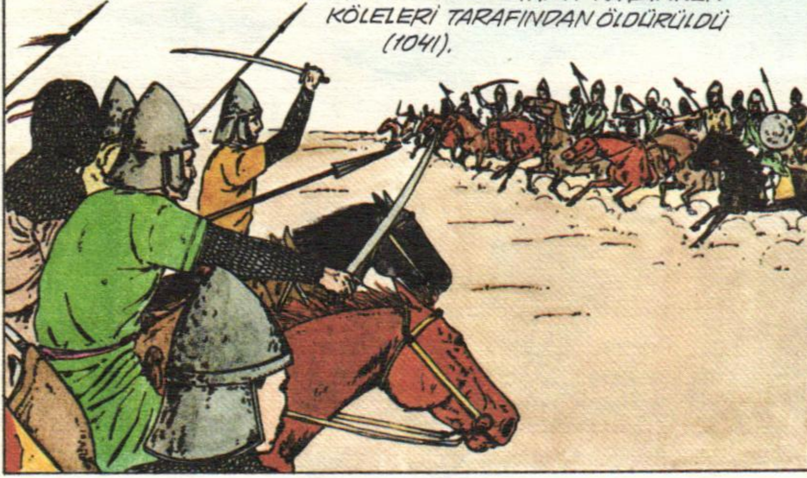

AMCALARI ARSLAN BEY'İN HAPSEDİLMESİNDEN SONRA SELÇUK BEY'İN TORUNLARI TUĞRUL VE ÇAĞRI BEYLER YÖNETİMİ DEVRALDILAR. GAZNELİLERİN BAŞINDA İSE SULTAN MESUD BULUNUYORDU.

6

SELÇUKLULARIN GÜÇLÜ BİR DEVLET KURABİLMELERİ İÇİN HORASAN'I ALMALARI GEREKİYORDU. BU NEDENLE 1035'TE HORASAN'A GİRDİLER.

TÜRKMENLERİN YARDIMIYLA REY'İ ZAPTETTİLER. 1038'DE NİŞAPUR'U ALARAK BURASINI BAŞKENT YAPTILAR VE TUĞRUL BEY ADINA HUTBE OKUTARAK BAĞIMSIZLIKLARINI İLÂN ETTİLER.

7

İRAN'I TOPRAKLARINA KATAN SELÇUKLULAR, GAZNELİLERİ EGEMENLİKLERİ ALTINA ALDILAR. YENİ KURULAN BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NİN BAŞINA TUĞRUL BEY GEÇTİ. HORASAN'IN İDARESİ İSE, BAŞKENT MERV OLMAK ÜZERE ÇAĞRI BEY'E VERİLDİ.

8

SELÇUKLU ORDULARI KISA ZAMANDA AZERBAYCAN, IRAK-I ARAP VE IRAK-I ACEM'İ ZAPTETTİLER. 1043'TE BAŞKENT NİŞAPUR'DAN REY'E TAŞINDI. BİR BİZANS ORDUSU PASİNLER'DE YENİLGİYE UĞRATILARAK GÜRCÜ KRALI LİPARİT ESİR ALINDI.

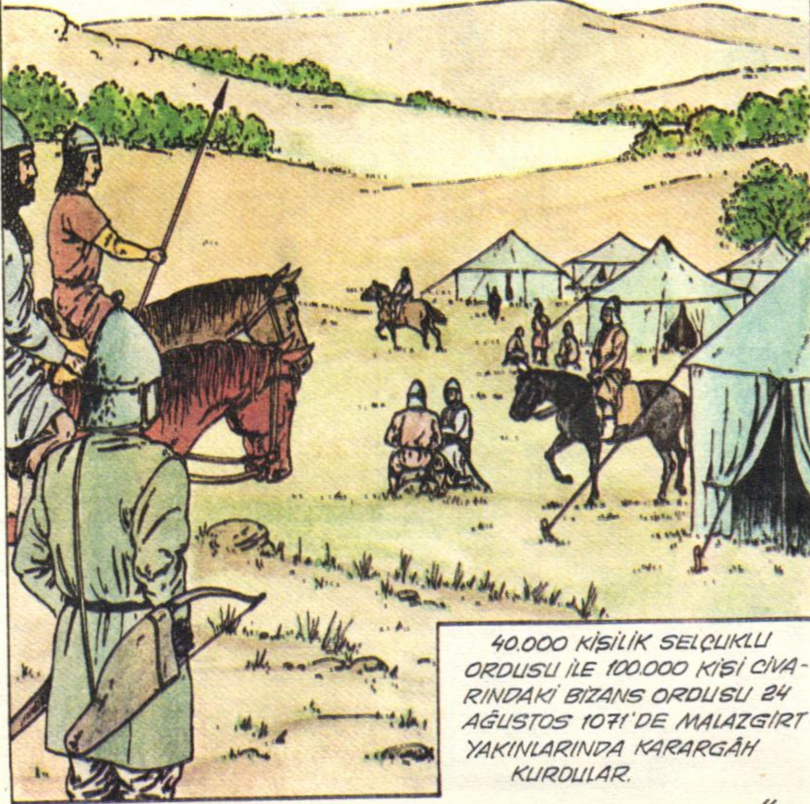

BAĞDAT HALİFESİ KAİM BİEMRİLLAH, ŞEHRE GELEN TUĞRUL BEY'İ TÖRENLE KARŞILAYARAK HUTBEYİ ONUN ADINA OKUTTU. BÖYLECE İSLÂMİYETİN LİDERLİĞİ ARAPLARDAN TÜRKLERE GEÇMİŞ OLDU. 1057'DE MALATYA, 1059'DA SIVAS ALINDI.

9

1063 YILINDA ÖLEN TUĞRUL BEY'İN YERİNE ÇAĞRI BEY'İN OĞLU ALPARSLAN GEÇTİ VE DEVLET BU DÖNEMDE VEZİR NİZAM AL-MÜLK'ÜN YAZDIĞI "SİYASETNAME" DOĞRULTUSUNDA İDARE EDİLDİ. GÜRCİSTAN, ANİ VE KARS FETHEDİLDİ (1064).

AFŞİN KOMUTASINDAKİ SELÇUKLU ORDUSU, ALPARSLAN'A İSYAN EDEREK BİZANS'A YAKLAŞAN PRENS KURTÇU'NUN KENDİLERİNE TESLİM EDİLMEMESİ ÜZERİNE MARMARA'YA KADAR UZANAN BİZANS ŞEHİRLERİNİ YAKIP YIKTI. AYNI DÖNEMDE BAŞKENT REY'DEN ISFAHAN'A TAŞINDI.

10

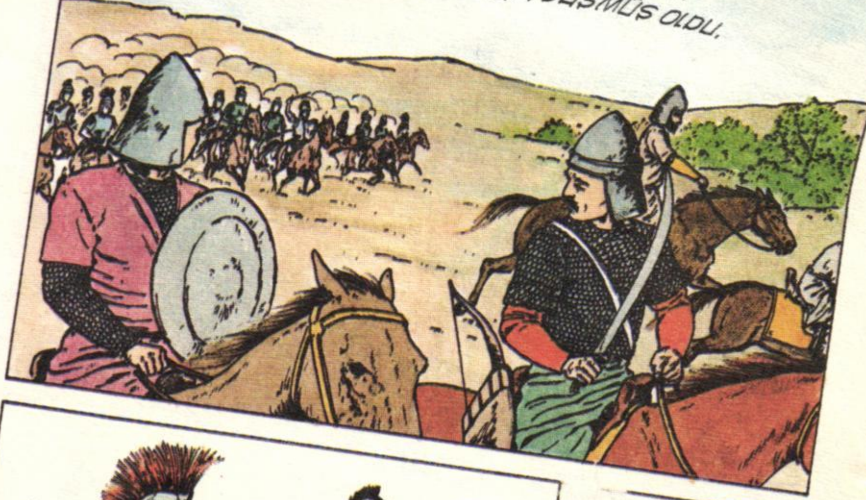

ALPARSLAN O SIRADA MISIR'I FETHETMEK ÜZERE HALEP'TEN YOLA ÇIKMIŞ BULUNUYORDU. BİZANS ORDUSUNUN DOĞU ANADOLU'YU GERİ ALMAK ÜZERE HAREKETE GEÇTİĞİNİ ÖĞRENİNCE GERİ DÖNDÜ.
40.000 KİŞİLİK SELÇUKLU ORDUSU İLE 100.000 KİŞİ CİVARINDAKİ BİZANS ORDUSU 24 AĞUSTOS 1071'DE MALAZGİRT YAKINLARINDA KARARGÂH KURDULAR.
11

ALPARSLAN 26 AĞUSTOS CUMA GÜNÜ SABAHI ASKERLERİNE ÇOŞKUN BİR SÖYLEV VEREREK ONLARIN MANEVİYATINI KUVVETLENDİRDİ. DAHA SONRA BEYAZ BİR ELBİSE GİYEREK, ÖLÜRSE BU ELBİSEYİ KEFEN OLARAK KULLANMALARINI VE YERİNE OĞLU MELİKŞAH'I GETİRMELERİNİ SÖYLEDİ.

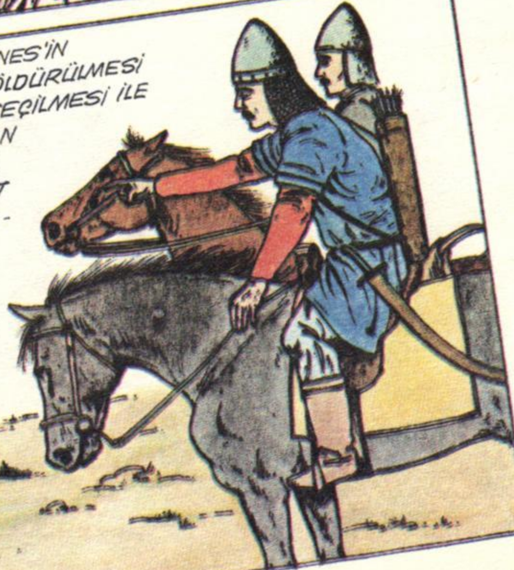
ATININ KUYRUĞUNU BAĞLAYARAK, OK VE YAYINI YERE ATTI. BİR ELİNE GÜRZÜNÜ, ÖTEKİ ELİNE DE KILICINI ALARAK ATINA BİNDİ. ÖNCE ORDUSUNU İKİYE AYIRDI. DAHA SONRA İKİNCİ KISMI DA DÖRDE BÖLEREK DAĞLARIN ARKASINA GİZLEDİ.

KENDİSİ BİRİNCİ ORDUNUN BAŞINA GEÇMİŞTİ.
TAARRUZ SIRASINDA SELÇUKLULAR YENİLMİŞ GİBİ GERİ ÇEKİLMEYE BAŞLADILAR. ONLARI İZLEYEN BİZANS ORDUSU BÖYLECE PUSUYA DÜŞMÜŞ OLDU.

BU KANATTA BULUNAN PEÇENEK VE UZLARIN DA SELÇUKLU TARAFINA GEÇMESİ ÜZERİNE BİZANS ORDUSUNUN SOL KANADI ÇÖKTÜ. İMPARATOR SAĞ KANATTAN YARDIM İSTEDİYSE DE YARALANARAK ESİR DÜŞTÜ.

13

ROMANOS DİOGENES VE ALPARSLAN
ARASINDA İMZALANAN ANTLAŞMAYA GÖRE
İMPARATOR KURTULUŞ PARASI OLARAK
1.500.000 DİNAR VERECEK, HER YIL
SELÇUKLULARA
360.000 DİNAR
VERGİ ÖDEYECEK
VE İHTİYAÇ HALİN-
DE ASKERİ
YARDIMDA
BULUNACAKTI.

ANCAK ROMANOS DİOGENES'İN
GÖZLERİNE MİL ÇEKİLEREK ÖLDÜRÜLMESİ
VE YERİNE VII. MİHAEL'İN SEÇİLMESİ İLE
BU ANLAŞMA HİÇBİR ZAMAN
YÜRÜRLÜĞE KONULAMADI.
BUNA RAĞMEN MALAZGİRT
ZAFERİ İLE TÜRKLERE ANA-
DOLU'NUN YOLU AÇILMIŞ
OLUYORDU. YARIMADA
BAŞTAN BAŞA FETHE-
DİLEREK BİR TÜRK
YURDU HALİNE GELDİ.

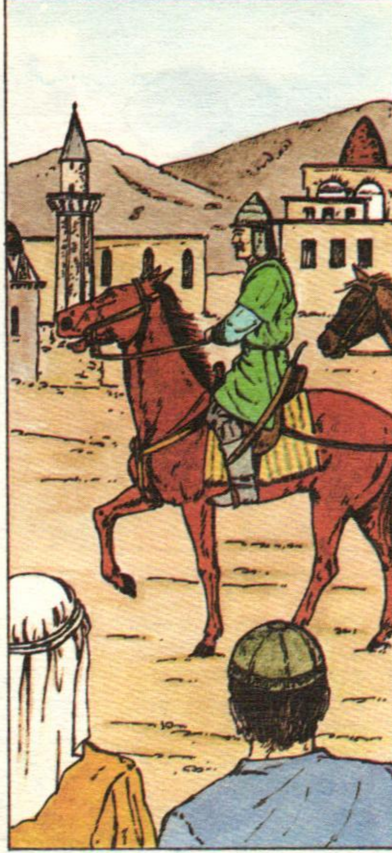
14

ALPARSLAN'IN ESİR EDİ-
LEN BATI KARAHAN DEVLETİ
KALE MUHAFIZI YUSUF ADLI
BİRİ TARAFINDAN 1072'DE
ŞEHİT EDİLMESİNDEN SON-
RA YERİNE OĞLU MELİKŞAH
GEÇTİ (1072-1092) VE KA-
RAHANLILARI VERGİYE
BAĞLADI.

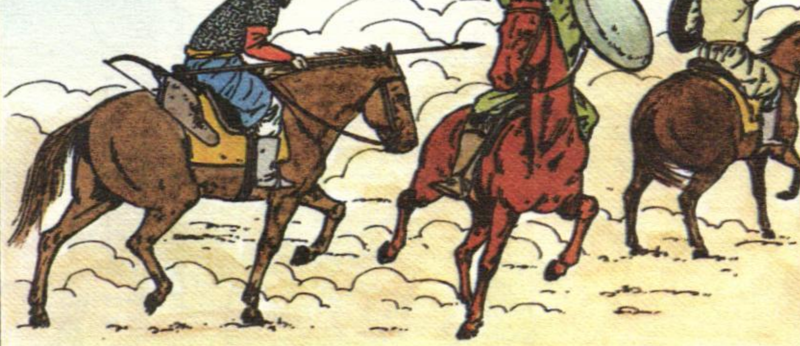

TÜRKLER ANADOLU'-
NUN İÇLERİNE DOĞRU
İLERLEMEYE DEVAM
ETTİLER. KUTALMIŞ-
OĞLU SÜLEYMAN BEY
GÜNEY ANADOLU'YU,
TUTAK BEY KIZILIR-
MAK YÖRESİNİ,
ARTUK BEY SAKARYA
VE KOCAELİ YÖRESİNİ,
MANSUR BEY DE
İÇ VE BATI ANADOLU'-
YU FETHE BAŞLADILAR.
15

SIVAS, TOKAT VE ÇORUM'U FETHEDEN AKINCILAR AKDENİZ SAHİLLERİNE ULAŞTILAR. İLK OLARAK DOĞU VE ORTA ANADOLU'DA OLMAK ÜZERE BİRTAKIM BEYLİKLER KURULDU (MENGÜCÜKLER, SALTUKLULAR, DANİSMENDLİLER). DİYARBAKIR, GÜNEY DOĞU ANADOLU, MUSUL, SURİYE VE FİLİSTİN ZAPTEDİLDİ.

SELÇUKLULAR MISIR SEFERİ SIRASINDA FATIMİLER KARŞISINDA BÜYÜK BİR YENİLGİYE UĞRADILAR (1077). MELİKŞAH BUNUN ÜZERİNE SURİYE'YE GİDEREK BÜTÜN ŞEHİRLERİ TEK TEK TESLİM ALDI.

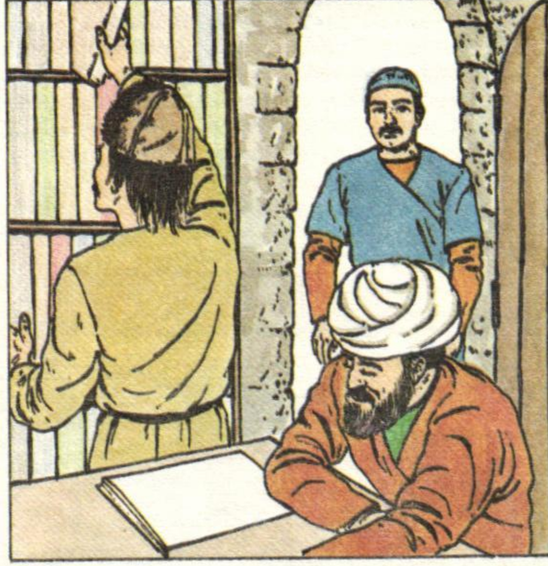

KAFKASYA'YA ÜÇ SEFER DÜZENLENEREK SINIRLAR KARADENİZ'E KADAR UZATILDI. MEKKE, MEDİNE, YEMEN VE ADEN SELÇUKLU TOPRAKLARINA KATILDI.

XI. YÜZYIL SONUNDA İMPARATORLUĞUN SINIRLARI GÜNEYDE HİNT OKYANUSU'NA, KUZEYDE HAZAR DENİZİ'NE VE KARADENİZ'E, BATIDA AKDENİZ, EGE VE MARMARA'YA KADAR UZANMAKTAYDI (1092).
Karahanlılar
Batı Türkeli
Harizm
Fergana
Pemir
Anadolu
Azerbeycan
Horasan
Gazneliler
Kuhistan
Kirman
Fâristan
Seistan
Irak
Arabistan
Mısır

17

BÜYÜK SELÇUKLU İMPARATORLUĞU ÇAĞI, İSLÂM ÂLEMİNDE EĞİTİM VE ÖĞRETİM BAKIMINDAN BİR DÖNÜM NOKTASI SAYILIR. DAHA ÖNCE DAĞINIK VE HUSUSİ ŞEKİLDE YAPILAN ÖĞRETİM, İLK DEFA ALPARSLAN ZAMANINDA PROGRAMA BAĞLANMIŞ VE DEVLET HİMAYESİ ALTINA ALINMIŞTIR.
SELÇUKLU DEVLETİ'Nİ BUNA İTEN SEBEPLERİN BAŞINDA ŞİİLİK VE DİĞER RAFIZÎ DÜŞÜNCELERLE MÜCADELE GELİR.
18

TANINMIŞ İLİM VE FİKİR ADAMLARINI BÜNYESİNDE TOPLAYAN, PARASIZ ÖĞRETİM VEREN, DERS PROGRAMLARI ÖNCEDEN TESPİT EDİLMİŞ VE ZENGİN KÜTÜPHANELERLE DONATILMIŞ BİR YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU OLAN İLK MEDRESE ALPARSLAN TARAFINDAN NİŞAPUR'DA, DAHA SONRA BAĞDAT'TA KURULMUŞTUR (1066).

HANEFİ VE ŞAFİİ FIKIHLARINI ÖĞRETEN NİZAMİYE MEDRESESİ, İLİM VE FİKİR HAYATINDA ÖNEMLİ BİR ROL OYNAMIŞ, YÜKSEK VASIFTA BİLGİNLER YETİŞTİRMİŞTİR. DİNİ BİLGİLERİN YANISIRA OKUTULAN ÖTEKİ DERSLER; KELÂM (FELSEFE), FİLOLOJİ (ARAP DİLİ VE GRAMERİ), MATEMATİK VE ASTRONOMİ GİBİ POZİTİF İLİMLERDİR.
AVRUPA'DA BUNA BENZER KURUMLAR DAHA GEÇ TARİHLERDE KURULMUŞ OLDUĞUNDAN NİZAMİYE MEDRESELERİ YERYÜZÜNDE İLK ÜNİVERSİTE SAYILMAKTADIR. AYRICA MERV, BELH, TÛS, ISFAHAN, HERAT, BASRA'DA DA BÜYÜK MEDRESELER KURULMUŞTUR.
20

SELÇUKLULAR DEVRİNDE
ÇOK SAYIDA HEKİM VE BELA-
GAT USTASI YETİSMİŞ, MATE-
MATİK İLMİ YÜKSEK BİR SEVİ-
YEYE ULASMISTIR. BU DALDAKİ
ÜNLÜ İSİMLER ÖMER HAYYAM
VE MUHAMMED BEYHAKÎ'DIR.
GEOMETRİ VE ZÎC KONUSUN-
DA DEĞERLİ ESERLER
YAZMISLARDIR.

1074- 1075 YILLARINDA
BİR RASATHANE KURULMUŞ,
ÖMER HAYYAM, EBU'L-MUZAF-
FER İSTİFZARİ, İBN NECİBU'L
VÂSITÎ GİBİ DEĞERLİ ASTRO-
NOMLAR "TARİH-İ MELİKÎ"
(TARİH-İ CELÂLİ VEYA TAKVİM-İ
MELİKSAHİ) DENİLEN
BİR TAKVİM HAZIR-
LAMISLARDIR.

21

KAŞGARLI MAHMUD'UN 1074'DE BAĞDAT'TA YAZDIĞI "DİVAN-I LÜGAT'ÜT TÜRK" ADLI ESER TÜRKÇE'YE VERİLEN ÖNEMİN BİR İFADESİDİR.

SULTAN SENCER ADINA BİR ZİC YAZAN EL-HÂZİNÎ, 1115 YILINDA SABİT YILDIZLARIN YERİNİ, MERV ŞEHRİNİN BOYLAM DAİRESİNE GÖRE TESPİT ETMİŞTİR.
22

SELÇUKLULAR DEVRİNDE YETİŞEN BÜYÜK İSLAM
ÂLİMİ İMAM-I GAZALİ'NİN KELÂM SAHASINDAKİ FİKİR-
LERİ İSLAM DÜŞÜNCE TARİHİNDE BİR DÖNÜM NOKTASI
TEŞKİL EDER. GAZALİ O DEVİRDE ORTALIĞA FİTNE
SAÇAN MUTEZİLE VE BATINİYE FIRKALARIYLA
MÜCADELE ETMİŞTİR.
MÜCADELESİNİ FELSEFE ALANIN-
DA DA SÜRDÜRMÜŞ, ÖZELLİKLE
ARİSTO VE ONUN TAKİPÇİLERİ OLAN
İBN SİNA İLE FARABİ'YE KARŞI ÇIKA-
RAK BU DALDA PEK ÇOK ESER
YAZMIŞTIR.
23

"RİSALE-İ KUŞEYRÎYE" YAZARI EBÛ'L-KASIM KUŞEYRÎ (Ölm. 1072), ŞAFİİ FAKİHLERİNDEN VE NİZAMİYE MEDRESESİ HOCALARINDAN EBU İSHAK ŞİRAZÎ, SAYISIZ ESER SAHİBİ EBÛ'L-MA'ÂLÎ CÜVEYNÎ, ABDÜLVAHİD, BÜYÜK HANEFİ HUKUKÇUSU VE BAŞ-KADISI EL-HATİBÎ (Ölm. 1079)....

... HANBELİ FAKİHİ VE HADİS ÂLİMİ ABDULLAH EL-ENSARÎ (Ölm. 1108), ESERLERİ MEDRESELERDE EL KİTABI OLARAK OKUTULAN TEFSİRCİ VE GRAMERCİ ALİ'UL-VÂHİDİ, MAVERAÜNNEHİR'İN BÜYÜK HANEFİ FAKİHİ VE TEFSİRCİSİ PEZDEVÎ (Ölm. 1089).....

24

..."EL-MEBSUT" ADLI ESERİYLE HANEFİLER ARASINDA BÜYÜK ŞÖH-RET YAPAN SERAHSÎ, FAKİH VE ŞAİR AYN'ÜL-KUDAT'ÜL HEMEDANÎ, SULTAN SENCER DEVRİNİN MEZHEP-LER TARİHİ UZMANI MUHAMMED ŞEHRİSTANÎ, HEM KENDİ DEVİRLE-RİNDE, HEM DE DAHA SONRA İSLÂM İLİM VE FİKİR HAYATINA ASIRLARCA HÂKİM OLMUŞ İSİMLERDİR.

ÜNLÜ KELÂM ÂLİMİ VE BAĞDAT'TAKİ NİZAMİYE MEDRESELE-RİNİN REKTÖRÜ İMAM-I GAZALİ AÇIKTAN AÇIĞA GREK (YUNAN) FELSEFESİNE CEPHE ALMIŞ VE ONUN KESKİN ZEKÂSI VE DERİN KAVRAYIŞI İLE ORTAYA KOYDUĞU YENİ İSLÂM TASAVVUFU, YÜZYILLARCA ETKİSİNİ SÜRDÜRMÜŞTÜR.

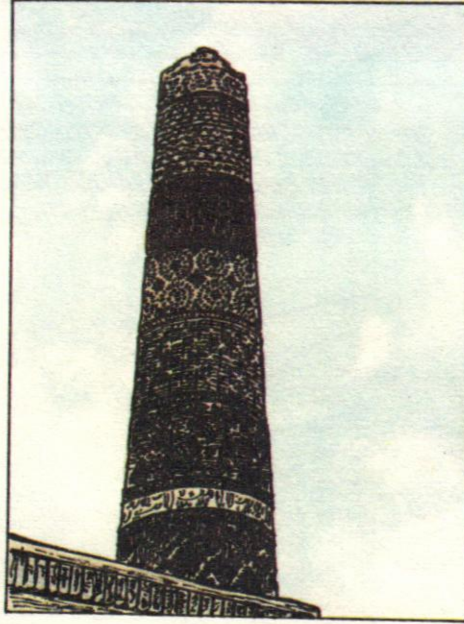
25

SULTAN SENCER'İN HORASAN'DA, MERV ŞEHRİNDE BULUNAN 1157 TARİHLİ TÜRBESİ, SELÇUKLU TÜRBE MİMARİSİNİN EN GÜZEL ÖRNEĞİDİR.

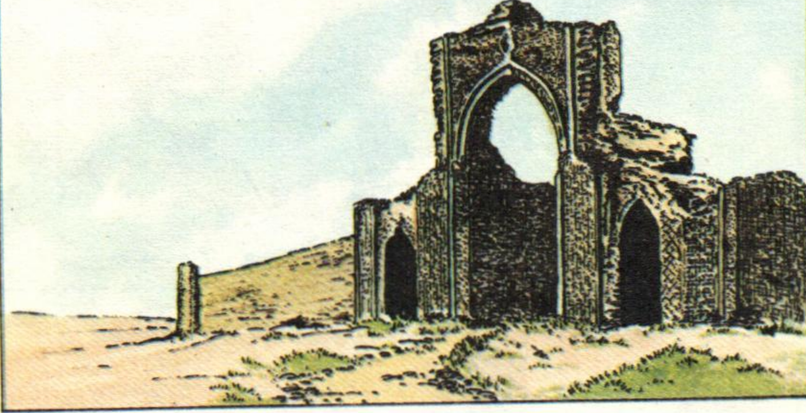
SELÇUKLULAR İRAN'DA İLK DEFA ORİJİNAL BİR CAMİ MİMARİSİ UYGULAMIŞLAR, KARAHANLI VE GAZNELİ CAMİLERİNDE ORTAYA ÇIKAN GELİŞMELERİ DEĞERLENDİRMİŞLERDİR.

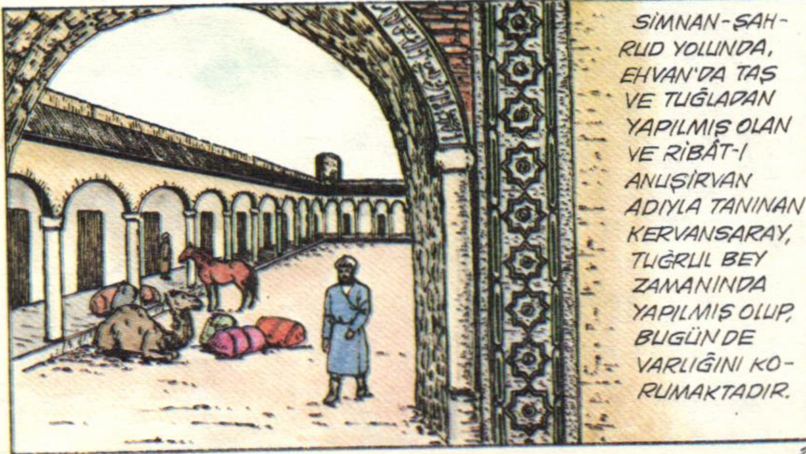
SİLİNDİR ŞEKLİNDE İNCE UZUN MİNARELERİN EN ESKİSİ, DAMGAN MESCİDİ CUMASINDA TUĞRUL BEY ZAMANINDAN KALMA 1058 TARİHLİ SELÇUKLU MİNARESİDİR.

26

SÜSLEME SANATINDA DA İLERİ BİR SEVİYEYE ULAŞMIŞ OLAN SELÇUKLULARIN İRAN'DAKİ EN ÖNEMLİ ABİDELERİNDEN BİRİ, MEŞHED VE SERAHS ARASINDA BULUNAN RİBÂT-I ŞERİF KERVANSARAYIDIR. OLGUN, SİMETRİK PLANI VE SÜSLEMELERİ İLE BÜYÜK SELÇUKLU MİMARİSİNİN EN GÜZEL ÖRNEKLERİNDEN BİRİDİR.

SELÇUKLU DEVLETİ'NİN
YIKILMASINDA BİRİNCİ
ROLÜ BATINİLER
OYNADI. BATINİLERİN
BİR ADI DA, Hz. ALİ
SOYUNDAN CAFER
SADIK'IN OĞLU
İSMAİL'DEN DOLAYI
İSMAİLİLERDİ.

1090'DA HAŞHAŞİLER ADLI
GİZLİ BİR Şİİ-İSMAİLİ TARİKATI
KURAN HASAN SABBAH ADLI
BİR İRANLI, ALAMUT KALESİ'NE
YERLEŞEREK ŞİİLİĞİ YAYMA
FAALİYETLERİNE BAŞLADI.
BAĞDAT YOLU ÜZERİNDE
NİZAM AL-MÜLK'Ü PUSUYA
DÜŞÜREREK
ÖLDÜRTTÜ.

28

YERİNE TERKEN HATUN'UN ENTRİKALARI
SONUCU PLANLADIĞI GİBİ KÜÇÜK OĞLU
MAHMUD GEÇTİ VE
FETRET DEVRİ
BAŞLAMIŞ OLDU.
FAKAT DİĞER
PRENSLER VE
BÜYÜK OĞLU
BERKYARUK
KENDİSİNİ
TANIMADILAR.

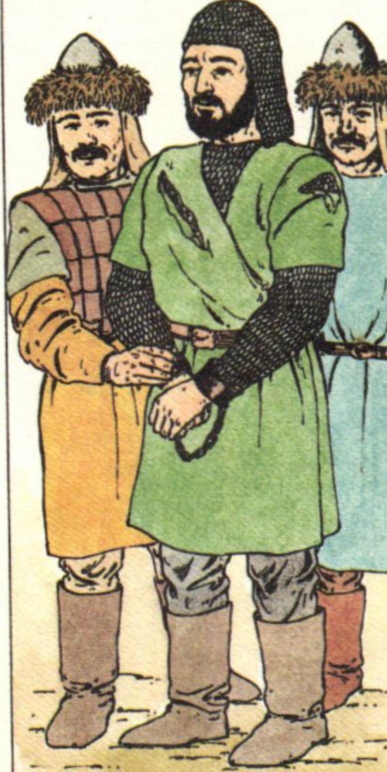

TAHT KAVGALARI SIRASINDA ANADOLU VE KİRMAN SELÇUKLULARI BAĞIMSIZLIKLARINI İLAN ETTİLER. BERKYARUK 1094' TE ISFAHAN'I KUŞATTI. SULTAN MAHMUD VE ANNESİNİ ÖLDÜREREK BAŞA GEÇTİ.

BERKYARUK'UN 1104'TE ÖLÜMÜ ÜZERİNE KARDEŞİ MEHMED TAPAR SULTANLIĞI ZORLA ELE GEÇİRDİ VE İÇ DÜZENİ SAĞLADI. BATINİLERLE SAVAŞTI. ANADOLU SELÇUKLU HÜKÜMDARI I. KILIÇ ARSLAN'I YENDİ. MUSUL VALİSİ MEVDUD, KUDÜS KRALI VE URFA KONTU İLE ÇARPIŞTI.

30

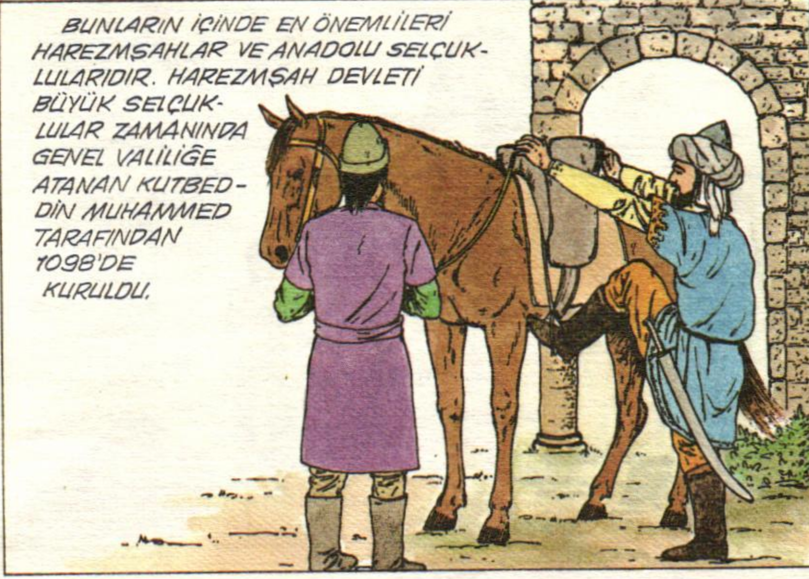

MEHMED TAPAR'IN ÖLÜMÜNDEN SONRA (1117) YERİNE GEÇEN OĞLU SULTAN MAHMUD HORASAN'DA SULTANLIĞINI İLAN EDEN AMCASI SENCER'E YENİLDİ, ANCAK AFFEDİLEREK İRAN SELÇUKLULARININ BAŞINA GETİRİLDİ.

SULTAN SENCER BALASAGUN'DA BİR DEVLET KURAN KARAHİTAYLARLA (1124-1211) YAPTIĞI SAVAŞI KAYBETTİ.
BUNDAN YARARLANAN GURLULARI 1152'DE YENİLGİYE UĞRATTI, ANCAK OĞUZLARIN AYAKLANMASI SIRASINDA ONLARA ESİR DÜŞTÜ (1153).
31

ÜÇ YILLIK ESARET-TEN SONRA KAÇMAYI BAŞARAN HÜKÜMDA-RIN 1157'DE ÖLÜMÜ İLE BÜYÜK SELÇUKLU İMPARATORLUĞU DA SON BULDU. ONLARA AİT TOPRAKLAR ÜZERİNDE KIRMAN SELÇUKLULARI (1041-1186), ANADOLU SELÇUKLULARI (1077-1308)....
...SURİYE VE ŞAM SELÇUKLU-LARI (1078-1114), HAREZMŞAHLAR (1098-1221), IRAK SELÇUKLULARI (1117-1194) VE BAZI ATABEYLİKLER KURULDU.
32

BUNLARIN İÇİNDE EN ÖNEMLİLERİ HAREZMŞAHLAR VE ANADOLU SELÇUKLULARIDIR. HAREZMŞAH DEVLETİ BÜYÜK SELÇUKLULAR ZAMANINDA GENEL VALİLİĞE ATANAN KUTBEDDİN MUHAMMED TARAFINDAN 1098'DE KURULDU.

EN PARLAK DEVRİNİ ALAEDDİN TEKİŞ (1172-1200) ZAMANINDA YAŞADI. KARAHİTAYLILARI YENDİ. HEMEDAN, IRAK-I ACEM ZAPTEDİLDİ (1194) VE HORASAN SELÇUKLULARI TARİHTEN SİLİNDİ. IRAK VE TÜRKİSTAN ALINDI.

33

ALAEDDİN MUHAMMED
DEVRİNDE GURLULAR YENİL-
GİYE UĞRATILDI (1207). BU-
HARA ALINDI (1208). HÜ-
KÜMDAR KARAHAN
DEVLETİ'NE SON VERE-
REK SEMERKANT'I
İKİNCİ BAŞKENT
YAPTI (1212). BU-
RADA BİR CAMİ
VE SARAY İNŞA
ETTİRDİ.

1215'TE GAZNE VE YÖRESİNİ ZAPTEDEREK SINIRLARINI
HİMALAYALAR'A KADAR GENİŞLETTİ.
HALİFEYİ DEĞİŞTİREREK HORASAN VE
MAVERAÜNNEHİR'DE HALİFE ADINA
HUTBE OKUNMASINI YASAKLADI. FARS
VE AZERBAYCAN'I ALDI.

34

İMZALANAN TİCARET ANLAŞMASI GEREĞİNCE CENGİZ HAN'IN OTRAR'A GELEN KERVANCILARINI CASUSLUK SUÇLAMASIYLA ÖLDÜRTMESİ VE MOĞOL ELÇİLERİNİN BOYNUNU VURDURTMASI ONUN EN BÜYÜK HATASI OLDU.

CENGİZ HAN YAKLAŞIK 200.000 KİŞİLİK ORDUSUYLA OTRAR'I KUŞATTI VE YERLE BİR ETTİ (1220). SEMER-KANT VE BUHARA'NIN YAKILIP YIKILMASIYLA BİRLİKTE HAREZMŞAHLAR DEVLETİ DE 1221'DE ORTADAN KALKMIŞ OLDU.

35

HAREZMŞAH SULTANLARININ HEPSİNİN TUĞRALARI VARDI. SİYAH RENKTEN YAPILMIŞ "ÇETR", BAYRAK, MERASİM ELBİSELERİ VE HÜKÜMDARLARA MAHSUS MIZIKALARI BULUNUYORDU. AYRICA ŞEHZADELERİN VE BÜYÜK DEVLET ADAMLARININ DA BANDOLARI MEVCUTTU.
SARAYDA GÖREVLİ KİŞİLERE: HÂCİB, TAŞTDAR, SİLAHDAR, CÂMEDÂR, EMÎR-İ ALEM, EMÎR-İ AHUR, EMÎR-İ-ŞİKÂR, DEVATDÂR, ÇAŞNİGİR DENİRDİ. İLK DÜZENLİ HAREZM ORDUSU ATSIZ TARAFINDAN KURULDU.
36

AHMED YESEVİ, NAKŞİBENDİLİK VE BEKTAŞİLİK GİBİ BÜYÜK TARİKATLARIN KURULMASINA ÖNCÜLÜK EDEREK XII. YÜZYILDA SEYHUN'UN KUZEYİNDEKİ BOZKIRLARDA YAŞAYAN TÜRKLER ARASINDA MÜSLÜMANLIĞIN YAYILMASINI SAĞLADI. HERAT, BELH, MERV VE NİŞAPUR ÖNEMLİ BİRER KÜLTÜR MERKEZİ HALİNE GELDİ. DEVLETİN RESMİ DİLİ FARSÇAYDI. EDEBIYAT VE BİLİM ALANINDA DA FARSÇA KULLANILIRDI.
37

FAKAT GÖÇEBELER, ORDU VE SARAY ARASINDA TÜRKÇE YAYGINDI. BU DEVİRDE MUHAMMED BİN KAYS TARAFINDAN "TİBYAN LÜGAT ÜT-TÜRK ALA LİSAN EL-KANGLI" ADLI BİR DİLBİLGİSİ KİTABI YAZILMIŞTIR. BU, TÜRK DİLİNİN O DÖNEMDE NE KADAR ÖNEMLİ OLDUĞUNUN BİR İFADESİDİR.

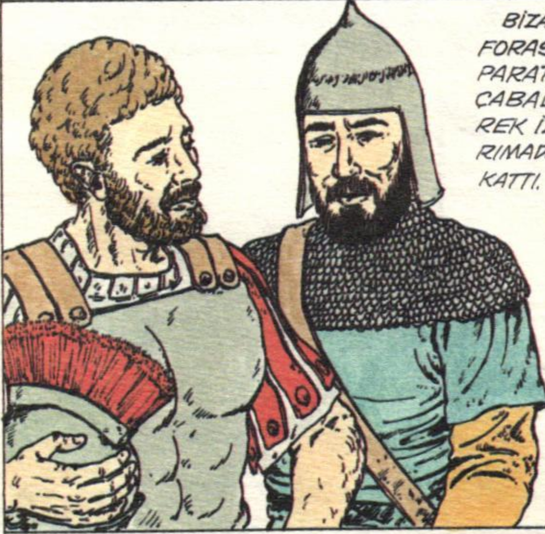

"FAHR-İ HAREZM" OLARAK ANILAN VE MUKADDİMET'ÜL-EDEB"İN YAZARI ZEMANSERİ (ÖLM. 1144) İLE "ZAHİRE-İ HAREZMŞAHİYE" ADLI BÜYÜK TIP KİTABININ YAZARI İSMAİL CURCANİ (ÖLM. 1137), HAREZMŞAHLAR DEVRİNİN BAŞTA GELEN İLİM VE FİKİR ADAMLARIDIR. ÖTEKİ BİRÇOK ESER GİBİ BU ESERLER DE MOĞOL İSTİLASI SIRASINDA TARİHE KARIŞMAKTAN KURTULAMAMIŞLARDIR.

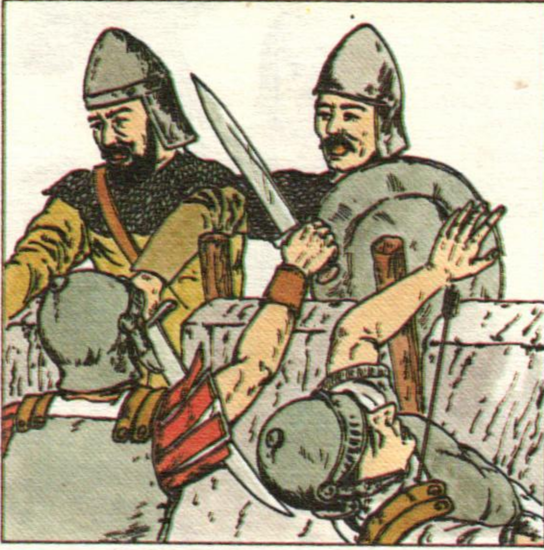
38

SELÇUKLULARIN KURDUĞU DEVLETLER ARASINDA EN UZUN ÖMÜRLÜSÜ ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ OLDU. MELİKŞAH TARAFINDAN KENDİSİNE ANADOLU HÜKÜMDARLIĞI "MENŞURU" GÖNDERİLEN SÜLEYMAN ŞAH, 1077'DE ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ'Nİ KURDU.

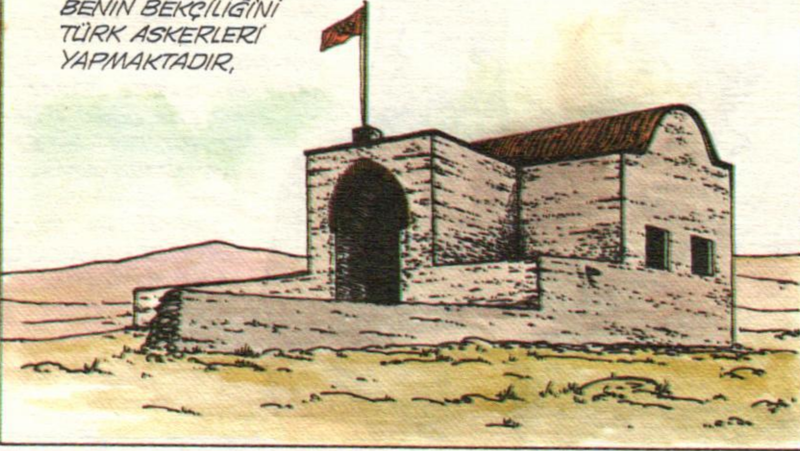

BİZANSLI GENERAL NİKEFORAS BOTANİATES'İN İMPARATOR OLMA YOLUNDAKİ ÇABALARINI DESTEKLEYEREK İZMİT VE KOCAELİ YARIMADASINI TOPRAKLARINA KATTI. BU SURETLE BOĞAZLAR, EGE, DOĞU AKDENİZ, ANTALYA KÖRFEZİ VE ADANA ARASINDAKİ TOPRAKLAR ANADOLU SELÇUKLULARININ HAKİMİYETİNE GİRMİŞ OLDU.

1080'DE İZNİK ALINDI. ALEKSİOS KOMNENOS'LA ANLAŞAN SÜLEYMAN ŞAH TARSUS, ADANA, MİSİS, ANAZARBA VE KİLİKYA'NIN BAZI ŞEHİRLERİNİ ZAPTETTİ (1083). 1084'TE ANTAKYA'YI ALDI. ANTEP, HATAY, MARAŞ FETHEDİLDİ.

SÜLEYMAN ŞAH SURİYE MELİKİ TUTUŞ'A YENİLECEĞİNİ ANLAYINCA İNTİHAR ETTİ. MEZARI HALEP CİVARINDA, CA'BER KALESİ'NDEDİR. LOZAN ANLAŞMASI'NA GÖRE "TÜRK MEZARI" ADI VERİLEN TÜRBENİN BEKÇİLİĞİNİ TÜRK ASKERLERİ YAPMAKTADIR.

40

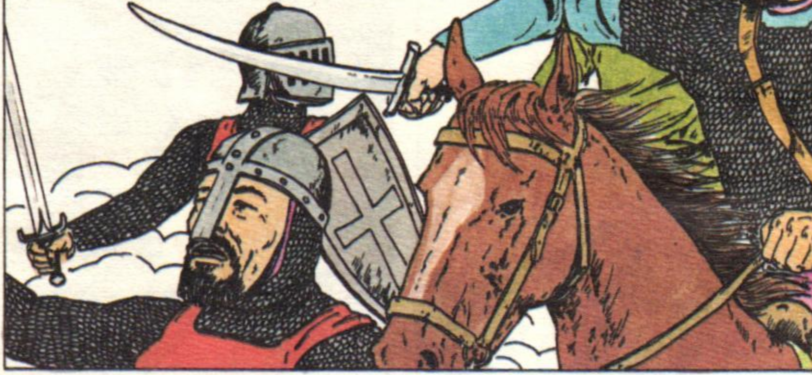
I. KILIÇ ARSLAN DEVRİNDE (1092-1107) PİERRE (PİYER) L'ERMİT KOMUTASINDAKİ I. HAÇLI ORDUSU 1096'DA DAVUD BEY TARAFINDAN GERİ PÜSKÜRTÜLDÜ. ANCAK GODEFROY DE BOUİLLİON (GOD FRUA DÖ BUYYON) KOMUTASINDAKİ 600.000 KİSİLİK II. HAÇLI ORDUSU 1097'DE İZNİK'İ ELE GEÇİRDİ.

ANTAKYA VE KUDÜS DÜŞTÜ. KUDÜS'TE LATİN, KİLİKYA'DA ERMENİ KRALLIKLARI, ANTAKYA'DA BİR PRENSLİK, MARAŞ VE URFA'DA BİR KONTLUK KURULDU (1099).

41

I. MESUD DEVRİNDE (1116-1155) ALMAN İMPARATORU III. KONRAD İLE FRANSA KRALI VII. LOUİS'NİN (LUİ) ASKERLERİNDEN MEYDANA GELEN II. HAÇLI ORDUSU DA YENİLGİYE UĞRATILDI (1147-1149) VE MARAŞ, KEYSUN, BEHESNİ VE RABAN TÜRKLERİN ELİNE GEÇTİ.

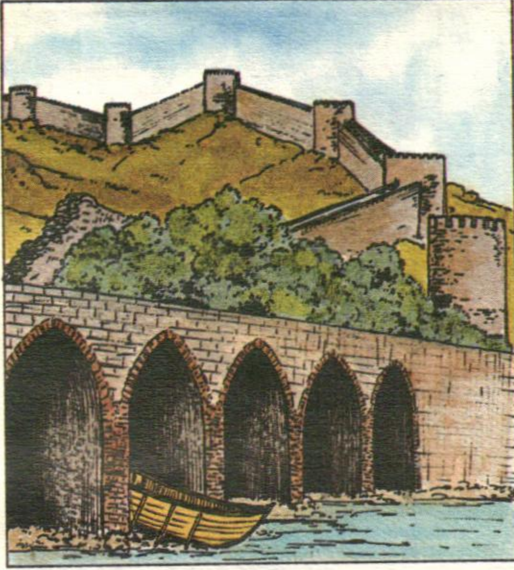

II. KILIÇ ARSLAN (1155-1192) BİZANSLILARI MİRYOKEFALON'DA (EĞRİDİR GÖLÜ'NÜN KUZEYİ) BOZGUNA UĞRATTI (EYLÜL 1176). İKİ YIL SONRA DANİŞMENDLİLER BEYLİĞİ'Nİ ORTADAN KALDIRDI. 1185'TE BİZANS'I VERGİYE BAĞLADI.

42

ÜLKESİNİ 11 OĞLU ARASINDA PAY ETTİ. ANCAK OĞULLARI YENİDEN TAHT KAVGA-SINA BAŞLADILAR. MELİKŞAH'IN TAHTA HAKİM OLDUĞU SIRADA III. HAÇLI SEFERİ BAŞLADI.

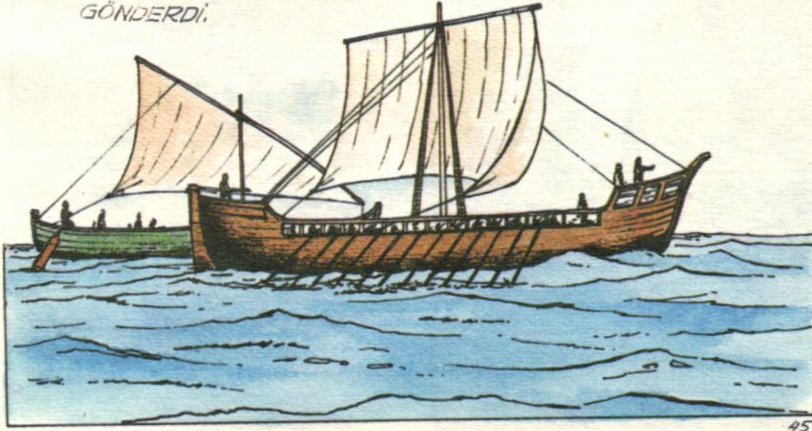

ALMANLAR KON-YA'YI KUŞATTILAR. II. KILIÇ ARSLAN DOSTU FREDERİK BARBAROS'A BARIŞ TEKLİFİNDE BULUNDU. BUNUN ÜZERİNE HAÇLILAR TAARRUZA GEÇ-MEDEN KUDÜS'E DOĞRU YOLLARINA DEVAM ETTİLER.
43

SELÇUKLULAR EN PARLAK DEVİRLERİNİ I. GIYASETTİN KEYHÜSREV DEVRİNDE (1192 - 1196 VE 1205- 1211) YAŞADILAR. I. GIYASETTİN KEYHÜSREV 1207'DE ANTALYA'YI FETHEDEREK TÜRKLERE DENİZCİLİĞİN YOLUNU YENİDEN AÇTI.
1211'DE BAŞA GEÇEN I. İZZETTİN KEYKÂVUS 1214'TE SİNOP'U ALARAK KARADENİZ'DE BİR TÜRK FİLOSUNUN KURULMASINA İMKÂN HAZIRLADI. TİCARETİN GELİŞMESİ İÇİN VENEDİK VE KIBRISLI TÜCCARLARLA ANLAŞTI. SİNOP'LA BİRLİKTE TRABZON RUM İMPARATORLUĞU DA SELÇUKLU EGEMENLİĞİNE GİRMİŞ OLDU.
44

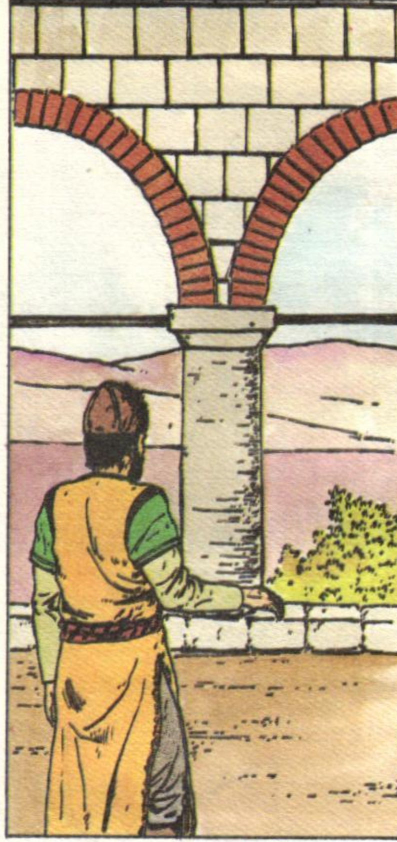
ÖLÜMÜNDEN SONRA YERİNE I. ALAEDDİN KEYKUBAD GEÇTİ (1220-1237). MOĞOL TEHLİKESİNE KARŞI KONYA VE SIVAS ŞEHİRLERİ SUR İÇİNE ALINDI. KEYKUBAD 1220'DE KOLANOROS KALESİ'Nİ ALARAK KENDİ ADINI VERDİĞİ VE BUGÜN DE MEVCUT OLAN ALAİYYE (ALANYA) TERSANESİNİ KURDU.

DAHA SONRA SİNOP'TA KURDURDUĞU İKİNCİ TERSANEDEN, TARİHTE SUĞDAK SEFERİ DİYE BİLİNEN SEFERİ BAŞLATARAK HÜSAMETTİN ÇOBAN EMRİNDEKİ BİR FİLOYU 1224'TE KIRIM ÜZERİNE GÖNDERDİ.

45

RUS BASKISI ALTINDA EZİLEN KIPÇAK TÜRKLERİNİN KURTARILMASI İLE İLGİLİ OLAN BU SEFERDEN SONRA KEYKUBAD'A "İKİ DENİZİN SULTANI" UNVANI VERİLDİ.
46

HÜKÜMDAR MOĞOL İSTİLÂSINDAN KAÇAN ÂLİM VE SANATÇILARI KORUDU. ÇEŞİTLİ MİMARİ ESERLER İNSA ETTİRDİ. BUNLARIN İÇİNDE EN ÜNLÜLERİ BEYSEHİR GÖLÜ KENARINDA YAPILAN KUBAD-ÂBÂD SARAYI İLE KAYSERİ CİVARINDA YER ALAN KEYKUBADİYE SARAYI'DIR VE ÇİNİLERİNİN GÜZELLİĞİ İLE ÜN YAPMIŞTIR.

II. GIYASETTİN KEYHÜSREV (1237-1246) DEVRİNDE ÜLKE, VEZİR SADEDDİN KÖPEK'İN KÖTÜ YÖNETİMİNDEN BÜYÜK ÖLÇÜDE ZARAR GÖRDÜ. DAHA SONRA YERİNE GETİRİLEN MÜHEZZİBÜDDİN ALİ DEVRİNDE EYYUBİLERDEN DİYARBAKIR ALINDI (1240-1241).

BU ARADA BABA İSHAK ADLI BİR BATINÎ ŞEYHİNİN ETRAFINDA BİRLEŞEN TÜRKMENLER, AMASYA-TOKAT CİVARINDA AYAKLANDILAR (1242). ANCAK KIRŞEHİR ÖNLERİNDE KILIÇTAN GEÇİRİLDİLER.

47

BU KARIŞIKLIKTAN YARARLANAN MOĞOLLAR AYNI YIL ERZURUM'UN HALKINI YOK ETTİLER. BAHARDA 40.000 KİŞİLİK BİR ORDUYLA YENİDEN HÜCUMA GEÇTİLER. ANADOLU BİR ANDA ATEŞE VE KANA BOĞULDU.

KÖSEDAĞ YENİLGİSİNDEN (1243) SONRA MOĞOLLARLA BİR ANLAŞMA İMZALANDI. BUNA GÖRE SELÇUKLU DEVLETİ YILDA 360.000 DİNAR PARA, 10.000 KOYUN, 1.000 SIĞIR, 1.000 AT, DEVE, KATIR, İPEKLİ VE ALTIN İŞLEMELİ KUMAŞLAR, AV KÖPEKLERİ vb. VERECEKTİ.

48

KÖSEDAĞ YENİLGİSİ ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ'NİN DE SONUNU HAZIRLADI. DEVLET HULAGÛ TARAFINDAN İRAN'DA KURULAN İLHANLILARA BAĞLANDI (1256).

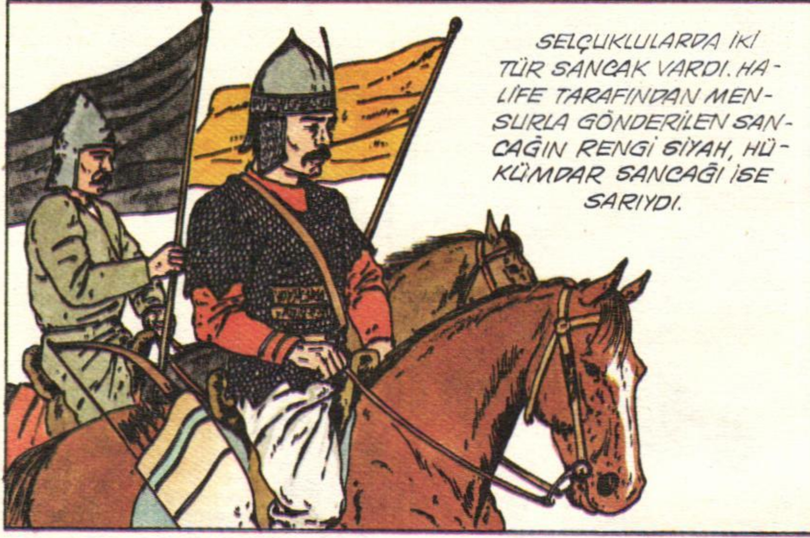

BU DÖNEMDE TÜRK TARİHİ AÇISINDAN ALINAN EN ÖNEMLİ KARAR, KARAMANOĞLU MEHMED BEY TARAFINDAN TÜRKÇE'NİN RESMİ DİL İLÂN EDİLMESİDİR (13 MAYIS 1277).
49

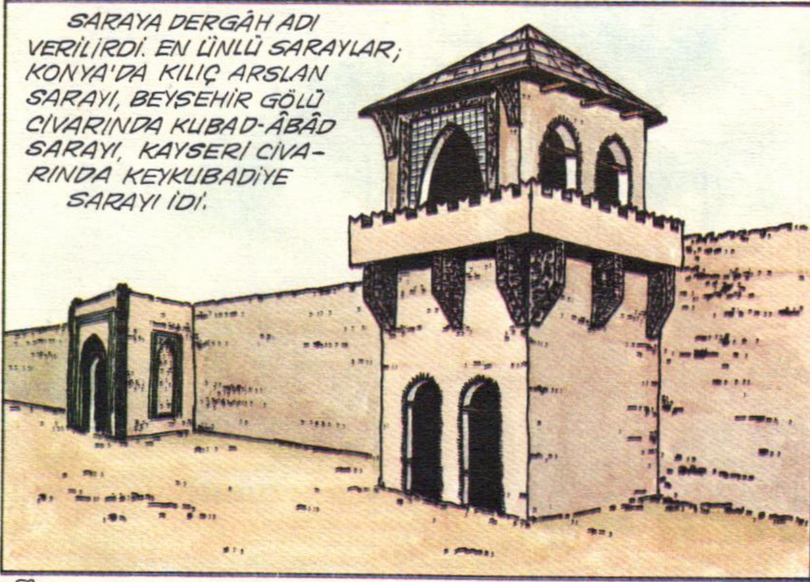

DAHA SONRA BAŞA GEÇEN II. İZZETTİN KEYKÂVUS, IV. RÜK-NETTİN KILIÇ ARSLAN, II. ALA-EDDİN KEYKUBAD, III. GIYA-SETTİN KEYHÜSREV VE II. MESUD (1302-1308) BİRLİĞİ SAĞLAMADA BAŞARILI OLAMADILAR VE MESUD'UN ÖLÜMÜYLE ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ YIKILMIŞ OLDU.

ANADOLU EYALETİ ADIYLA 1335'E KADAR GENEL VALİLERCE YÖ-NETİLDİ. BU TARİHTE İLHANLI DEVLETİ'NİN YIKILMASI ÜZERİNE GENEL VALİ ERETNA BEY BAĞIMSIZLIĞINI İLAN ETTİ. ONUN KUR-DUĞU BEYLİĞİN 1398'DE YILDIRIM BAYEZİD TARAFIN-DAN OSMANLI TOPRAKLARINA KATILMASIYLA SELÇUKLULARIN ANADOLU'DAKİ HAKİMİYETİ SONA ERDİ.

SELÇUKLULARDA MERKEZİYETÇİ BİR YÖNETİM HAKİMDİ. HÜKÜMDARLAR TAHTA GEÇER GEÇMEZ HALİFEYE ARMAĞANLAR VE ELÇİLER GÖNDEREREK HÜKÜMDARLIKLARININ TASDİKİNİ İSTERLERDİ. HALİFE DE MENŞURLA BİRLİKTE HÜKÜMDARLIK ALÂMETİ OLAN HİL'AT (ELBİSE), ASA, ÇETR (SALTANAT ŞEMSİYESİ), ALEM (BAYRAK), SARIK GİBİ HEDİYELER....

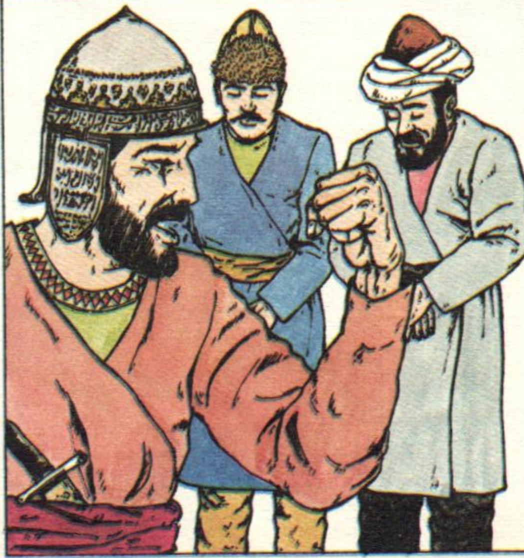

...YOLLAYARAK BUNU ONAYLARDI. ÖTEKİ HÜKÜMDARLIK ALÂMETLERİ; HUTBE OKUTMAK, PARA BASMAK, TUĞRA ÇEKMEK, ÇETR TAŞIMAK VE NÖVBET'Tİ (BANDO). NÖVBET, KÖS, DAVUL, ZURNA, NAKKARE VE NEFİRDEN (BORU) MEYDANA GELİRDİ.
51

SELÇUKLULARDA İKİ TÜR SANCAK VARDI. HALİFE TARAFINDAN MENSURLA GÖNDERİLEN SANCAĞIN RENGİ SİYAH, HÜKÜMDAR SANCAĞI İSE SARIYDI.

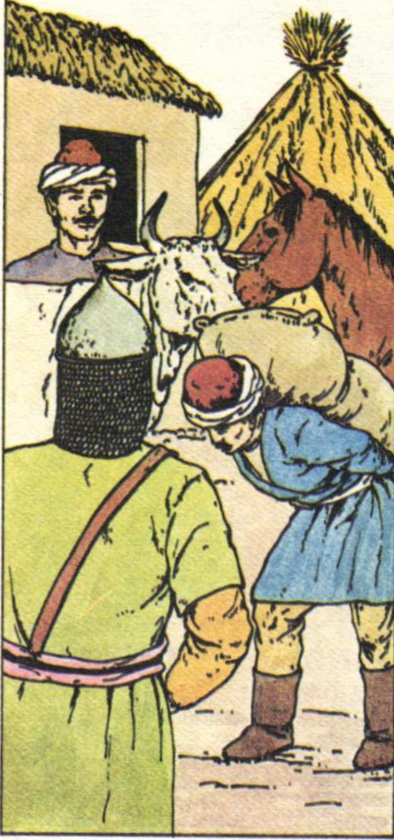

SARAYA DERGÂH ADI VERİLİRDİ. EN ÜNLÜ SARAYLAR; KONYA'DA KILIÇ ARSLAN SARAYI, BEYŞEHİR GÖLÜ CİVARINDA KUBAD-ÂBÂD SARAYI, KAYSERİ CİVARINDA KEYKUBADİYE SARAYI İDİ.

52

NİZAM AL-MÜLK ZAMANINDA EN DÜZGÜN ŞEKLİNİ ALAN DİVAN, SARAYDAN SONRA İKİNCİ DERECEDE ÖNEMLİ EN BÜYÜK KURUMDU. BEŞ ÜYESİ BULUNURDU: VEZİR, MUSTEVFİ, TUĞRAÎ, MÜŞRİF, ARZ ÜL-CEYŞ.

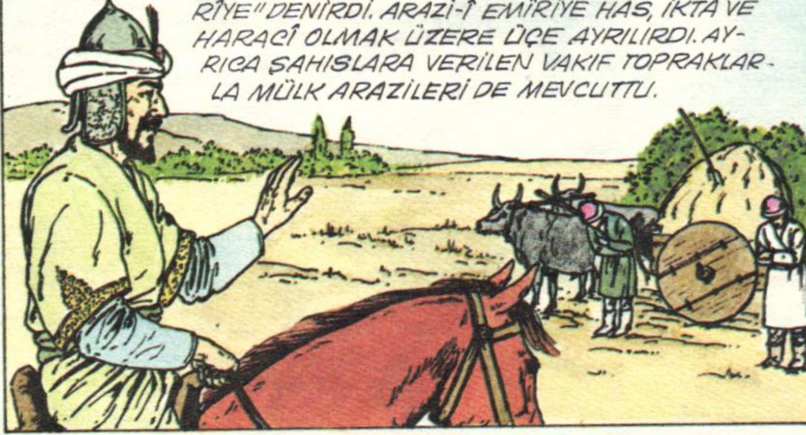

BUNLARIN DA AYRICA BİRER DİVANLARI VARDI. BÜYÜK SELÇUKLULAR ZAMANINDA MELİKLER TARAFINDAN İDARE EDİLEN, MERKEZE BAĞLI 12 EYALET ŞU ADLARLA ANILIRDI: BELH, TOHARİSTAN, SURİYE, HERAT VE GARŞİSTAN, GÜRGENÇ VE SANE, ERRAN, KİRMAN, ANADOLU, HALEP, URFA, FARS, ELCEZİRE VE KUDÜS, DIMIŞK.

53

DEVLETİN BAŞLICA GELİR
KAYNAKLARINI MÜSLÜMAN
ÇİFTÇİLERDEN ALINAN ÂŞAR
İLE HAYVAN VERGİSİ, MÜS-
LÜMAN OLMAYANLARDAN
ALINAN CİZYE İLE HARAÇ,
TİCARİ MALLARDAN ALINAN
GÜMRÜK VERGİSİ....

...PAZARLARDAN ALINAN
RESİM, MADENLERDEN ALI-
NAN VERGİLER, ERMENİ
KRALLIĞI VE TRABZON RUM
İMPARATORLUĞU'NDAN HER
YIL ALINAN BELLİ BİR PARA,
GANİMETLERİN BEŞTE BİRİ
OLUŞTURURDU.

54

SELÇUKLU SINIRLARI İÇİNDE BULUNAN TOPRAKLAR VE HALK (REAYA), HÜKÜMDARIN MALI SAYILIRDI. BU TOPRAKLARA "ARAZİ-İ EMÎRİYE" VEYA "MÎRİYE" DENİRDİ. ARAZİ-İ EMÎRİYE HAS, İKTA VE HARACÎ OLMAK ÜZERE ÜÇE AYRILIRDI. AYRICA ŞAHISLARA VERİLEN VAKIF TOPRAKLARLA MÜLK ARAZİLERİ DE MEVCUTTU.

ŞEHİRLERİN ETRAFI KALIN BİR SURLA ÇEVRİLİ OLUP, AYRICA BİR İÇ KALE BULUNURDU. İÇ KALE, "DİZDAR" ADI VERİLEN KOMUTAN VE EMRİNDEKİ MUHAFIZLARCA KORUNURDU.

55

MEDRESELERDE ARAPÇA OKUTULUR, DİL VE EDEBİYATTA FARSÇA KULLANILIRDI. BAŞLICA MEZHEPLER HANEFİLİK, MALİKİLİK, ŞAFİİLİK VE HAMBELİLİKTİ. GÖÇEBELER ARASINDA İSE HASAN SABBAH VE AHMED YESEVİ GİBİ DERVİŞLERİN KURDUĞU TARİKATLAR YAYGINDI. XIII. YÜZYILDA BEKTAŞİLİK VE MEVLEVİLİK EGEMEN OLDU.

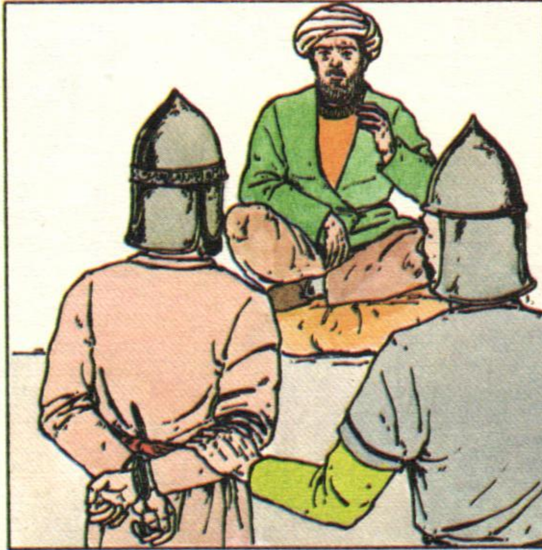

56

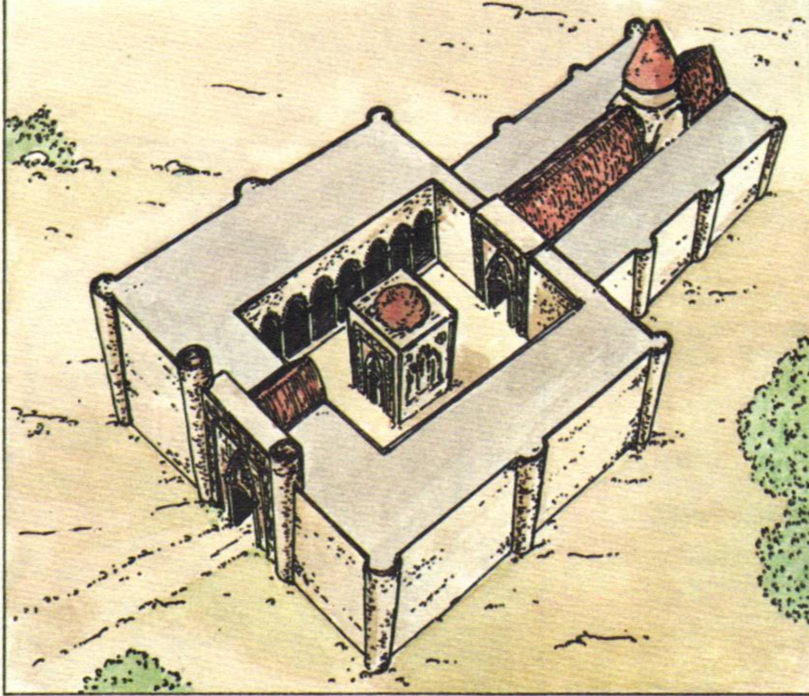
SELÇUKLU
ADLİYESİ ŞER'Î
YARGI VE ÖRFÎ
YARGI OLMAK
ÜZERE İKİYE
AYRILIRDI. ŞER'Î
DAVALARA KADI-
LAR BAKARDI.
BÜTÜN KADILA-
RIN İCRAATI,
BAĞDAT'TA BU-
LUNAN BAŞ-KADI
(KADI'L-KUDAT)
TARAFINDAN
DENETLENİRDİ.

ŞER'Î MAHKE-
MELER DIŞINDA
ÖRFÎ VE KANUNÎ
DAVALARA BAKAN
AYRI MAHKEME-
LER DE VARDI.
ORDUYA MENSUP
KİMSELERLE İLGİLİ
ŞER'Î DAVALARA
KADIASKERLER
BAKARDI. AYRICA
MUNTAZAM BİR
POSTA TEŞKİLÂTI
MEVCUTTU.

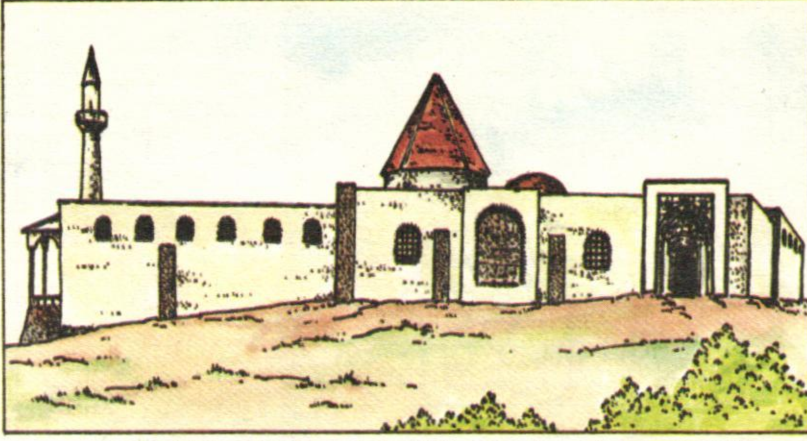

ANADOLU SELÇUKLU SULTANLARININ VE YÜKSEK DEVLET ADAMLARININ YAKLAŞIK 30-40 km. MESAFEDE YAPTIRDIKLARI KERVANSARAYLAR, İSLAM DÜNYASININ BASKA BÖLGELERİYLE EŞİNE RASTLANMAYACAK BİR KIYMET TAŞIRLAR.

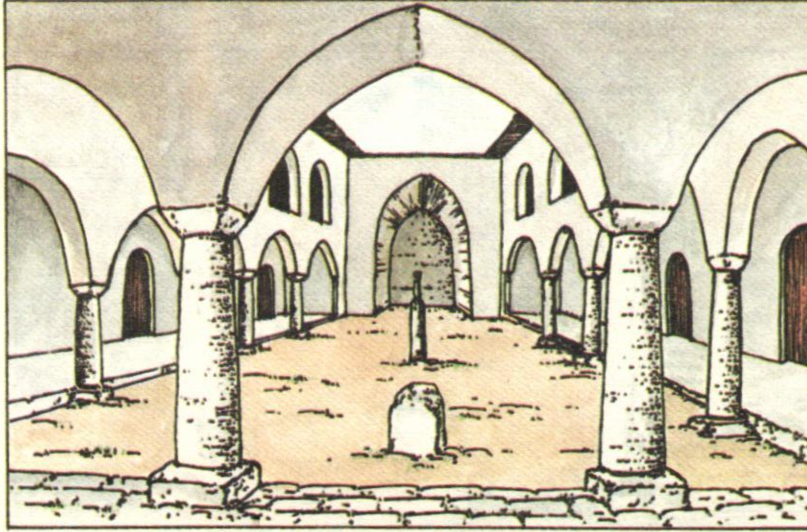
SELÇUKLU KERVANSARAYLARI ANADOLU'YU DOĞU-BATI, KUZEY-GÜNEY İSTİKAMETİNDE KATEDEN İKİ BÜYÜK ULUSLARARASI TİCARET YOLU ÜZERİNDE İNŞA EDİLMİSLERDİR. ANADOLU'DAKİ BASLICA SELÇUKLU KERVANSARAYLARI: EVDİR HAN, KIRGÖZ HANI, SUSUZ HAN, ERTOKUŞ HANI, İSHAKLI HANI, ALTUN-ABA, PERVANE, ZENCİRLİ, HATUN HANI, YENİ HAN, SULTAN HANI'DIR.

58

SELÇUKLU SANATINA ÖRNEK OLARAK GÖSTERİLEBİLECEK EN ÖNEMLİ ESERLER: KAYSERİ ULU CAMİ, KONYA ALAEDDİN CAMİİ, TOKAT VE SİVAS'DA GÖK MEDRESE, KAYSERİ'DE DÖNER KÜMBET, SULTAN HANI VE DARÜŞŞİFALARDIR.

TÜRKLERİN BU DEVİRDE YETİŞTİRDİĞİ EN BÜYÜK KİŞİLER YUNUS EMRE (1238-1320) VE MEVLÂNÂ CELALEDDİN RUMÎ (1207-1273) OLMUŞTUR.

60

SELÇUKLULAR VE TÜRKLERİN ANADOLU'YA GİRİŞİ

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

X. YÜZYILIN İKİNCİ YARISI

Oğuzların Kınık boyuna mensup Selçuklular, Selçuk Bey komutasında Maveraünnehir'e yerleşerek Müslümanlığı kabul ettiler ve Samanoğullarına bağlı bir uç beyliği halinde yönetilmeye başlandılar.

XI. YÜZYIL BAŞI

Samanoğulları Devleti'nin 999'da yıkılmasından sonra Karahanlılar ve Gaznelilerin saldırısına uğradılar. Selçuk Bey 1007'de öldü, yerine oğlu Arslan Bey geçti.

1038-1040
Arslan Bey'in Gazneli Mahmud tarafından 1025'te Kalincar Kalesi'ne hapsedilmesi üzerine idareyi Selçuk Bey'in torunları olan Tuğrul ve Çağrı Bey'ler devraldılar. Tuğrul Bey 1038'de Nişapur'u başkent yaparak bağımsızlığını ilan etti. 1040'ta Dandanakan'da yapılan savaşta Gazneli Mesud'u yenilgiye uğratarak İran ve Azerbaycan'ı ele geçirdi.

1043
Bu tarihte başkent Nişapur'dan Rey'e taşındı.

1055
Tuğrul Bey'in Bağdat'ta kendi adına hutbe okutmasıyla İslamiyetin liderliği Araplardan Türklere geçmiş oluyordu. Bu dönemde Büveyhoğulları ve Abbasiler, Selçuklulara bağlandı.

1063
Tuğrul Bey'in bu tarihte ölümünden sonra yerine Çağrı Bey'in oğlu Alparslan geçti. Selçuklular Anadolu içlerine akınlar düzenlemeye başladılar. Bunun sonucunda Kars, Malatya, Sıvas ve Kayseri fethedildi. Başkent Rey'den Isfahan'a taşındı.

1071
Bizans imparatoru Romanos Diogenes ile Alparslan arasında Malazirt Ovası'nda meydana gelen savaş, Selçukluların zaferiyle sonuçlandı. İmparator yüklü bir fidye karşılığında serbest bırakıldı. Alparslan ise bir yıl sonra Yusuf adlı bir kale muhafızı tarafından hançerlenerek öldürüldü.

1072-1092
Alparslan'ın ölümünden sonra yerine oğlu Melikşah geçti. Selçukluların en parlak devri bu döneme rastlar. Devletin sınırları Tanrı Dağları'ndan Marmara ve Akdeniz kıyılarına, Kafkaslar'dan Mısır ve Yemen'e uzanıyordu. Sultanın en büyük yardımcısı,

vezir Nizam al-Mülk'tü. Bağdat'taki Nizamiye Medresesi devrin en önemli bilim merkezlerinden biri haline geldi. Aynı dönemde Melikşah adına "Tarih-i Celâlî" adlı yeni bir takvim yapıldı. Kaşgarlı Mahmud tarafından "Divan-ı Lûgat'üt Türk" adlı eser kaleme alındı.

XI. YÜZYIL SONU

Melikşah'ın ölümüyle birlikte Selçuklu İmparatorluğu'nda da kopmalar meydana geldi. Suriye, Anadolu ve Kirman Selçukluları bağımsız birer devlet haline geldiler. Bu üç devletten yalnız Anadolu Selçukluları varlığını koruyabilmiş, diğerleri yerlerini atabeyliklere bırakmışlardır.

1117-1157

1117'de Selçuklu Devleti'nin başına Horasan ya da İran Selçukluları hükümdarı Sultan Sencer geçti. Gaznelilerle savaştı, Karahanlıları kendisine bağladı. Karahitaylılarla yaptığı savaşı kaybetti. Oğuz isyanını bastırmak isterken esir düştü (1153) ve kurtulduktan kısa bir süre sonra öldü. Onun ölümüyle birlikte Büyük Selçuklu İmparatorluğu da sona ermiş oluyordu. Onlara ait topraklar üzerinde kurulan başlıca devletler, Harezmşahlar ve Anadolu Selçukluları'dır.

Harezmşahlar

1098'de Kutbeddin Muhammed tarafından kuruldu. En parlak devrini Alaeddin Tekiş (1172-1200) devrinde yaşadı. Cengiz Han tarafından 1221'de ortadan kaldırıldı.

Anadolu Selçuklu Devleti

Süleyman Şah tarafından 1077'de kuruldu. Haçlılarla yapılan savaşlar sonunda Anadolu'nun büyük bölümü ele geçirildi ve 1185'te Bizans vergiye bağlandı. Devlet en parlak devrini I. Gıyasettin Keyhüsrev, I. İzzettin Keykâvus ve I. Alaeddin Keykubad'ın saltanatı sırasında yaşadı. Kösedağ yenilgisinden sonra (1243) zayıf düştü ve Sultan Mesud'un (1302-1308) ölümüyle son buldu.

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

GELECEK SAYI:

ŞARLMAN DÖNEMİ

BAYİNİZDEN
ŞİMDİDEN AYIRTINIZ